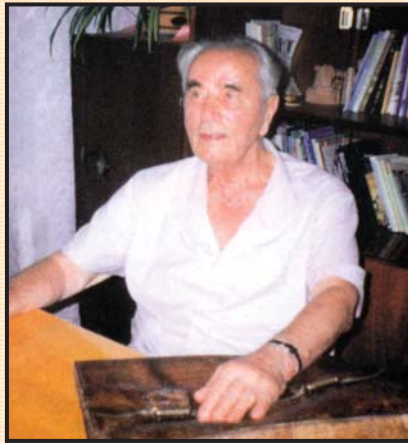

Пам'яті відомого українського археолога і пам'яткознавця Дмитра Яковича Телегіна

На самому початку 2011 року пішов у Вічність видатний український вчений, відданий захисник археологічної спадщини, лауреат премії імені В. В. Хвойки УТОПІК, доктор історичних наук, професор Дмитро Якович Телегін.

Зі смертю Д.Я. Телегіна відійшла у минуле ціла епоха історії української археології, якій він віддано служив і присвятив дивовижний талант науковця з відчуттям найактуальніших проблем давньої і середньовічної історії, вмінням пошуковця і інтерпретатора, відчуттям землі і артефактів. Саме йому належить честь виявлення і вивчення десятків нових пам'яток різних історичних періодів, виділення археологічних культур, інших етнокультурних утворень від доби первісності до козацьких часів включно. Підсумком понад 60-річної наукової праці стало понад 450 наукових і науково-популярних публікацій, серед яких монографії, навчальні посібники, підручники, колективні узагальнюючі роботи, брошури, статті у газетах і журналах, опубліковані не тільки в Україні, а й за кордоном. Не даремно Дмитро Якович відомий і серед широкого кола вітчизняних науковців та краєзнавців, і серед зарубіжних археологів, антропологів, мовознавців, істориків, мистецтвознавців, палеологів, геологів.

Дмитро Якович народився 26 жовтня 1919 р. у с. Плисове на Харківщині. Після закінчення у 1936 році вчительських курсів вчителював на Донбасі і навчався на історичному факультеті Учительського інституту у м. Слов'янську. З листопада 1941

до травня 1945 р. був на фронті, нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня і медаллю "За взяття Кенігсберга".

Ще до війни Д.Я. Телегін мріяв пов'язати своє життя з археологією, тому після повернення з фронту навчався на історичному факультеті Чернівецького університету, а потім – в аспірантурі Інституту археології АН УРСР під керівництвом академіка Єфименка П.П. Успішний захист кандидатської дисертації, присвяченої дослідженню неолітичних пам'яток Сіверського Дінця, у 1953 році, а у 1967 році – докторської дисертації "Дніпро-донецька неолітична культура" – засвідчили високий фаховий рівень науковця та його належність до найвищого щабля української і навіть світової археології.

Майже 21 рік Дмитро Якович очолював відділ археології кам'яної доби Інституту археології АН УРСР. Цей час був періодом розквіту не тільки наукової творчості самого вченого, а й зірковим часом вивчення проблем первісної доби України. Вражає розмаїття наукових інтересів Д.Я. Телегіна – тематичних, хронологічних, територіальних: дослідження пи-

тань етнокультурних зв'язків, житлобудівництва, технології виготовлення кераміки, знарядь з кременю, могильників, генези культур тощо з мезоліту до доби бронзи на різних територіях України і сусідніх регіонів. Будучи чудовим польовим дослідником, Дмитро Якович очолював багато експедицій – і планові тематичні, і великі новобудовні, зокрема експедицію "Дніпро-Донбас", керував Польовим комітетом Інституту археології майже 10 років, здійснював перевірки методики археологічних робіт, проводив археологічні курси для музейних працівників.

Підготовці кваліфікованих кадрів археологів Дмитро Якович приділяв дуже велику увагу, причому він розумів необхідність виховання молоді ще із шкільної лави. На базі Інституту Телегін організував гурток юних археологів, з якого вийшли відомі сьогодні фахівці – кандидати та доктори наук. Дмитро Якович викладав у вищих навчальних закладах – Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка, Київському художньому інституті. Дослідник був уважним і творчим завжди – він розробив авторську програму курсу "Археологія України" (пізніше – підручник, що він написав разом з відомим археологом, педагогом І.С. Винокуром, витримав два видання), підготував наочний альбом з промовистими таблицями археологічних матеріалів. Дослідник був науковим керівником майже двох десятків аспірантів і здобувачів. Він створив справжню школу вчених-первісників. Був опонентом і рецензентом величез-

ної кількості наукових робіт. Багато нинішніх науковців України, Росії, Білорусі, Молдови вважають себе учнями Д.Я. Телегіна.

Дмитро Якович був одним з організаторів та активним членом Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, майже 30 років очолював секцію охорони пам'яток археології Головної ради. Завдяки неспокійній вдачі вченого було обстежено і врятовано десятки об'єктів археологічної спадщини під час охоронних експедицій Товариства. Серед них однією з найрезультативніших була експедиція "Славутич" з обстеження зони розмиву берегів Дніпрових водосховищ. Дмитро Якович ініціював розробку і встановлення охоронних знаків, підготовку 17 обласних і декількох районних довідників з пам'яток археології. Науковець був чудовим популяризатором надбань академічної науки: завдяки його науково-популярним статтям та брошурам виховано десятки аматорів з вивчення і збереження культурної спадщини України.

Серед багатьох захоплень Дмитра Яковича одне з провідних місць посідало вивчення історії та матеріальних решток українського козацтва. Саме тому наприкінці 1980-х років він ініціював створення лекторію "Часи козацькі" при УТОПІК. Пізніше організував при Товаристві постійно діючу експедицію з тією ж назвою, а у 1991 р. було зареєстровано Науково-дослідне підприємство (Центр) "Часи козацькі", який став справжнім координаційним центром з дослідження пам'яток доби козацтва. Широкий розголос отримали науково-практичні конференції "Нові дослідження пам'яток козацької

доби в Україні" та збірки матеріалів цих зібрань археологів, істориків, краєзнавців, філологів, музейників, аматорів з різних регіонів України та сусідніх держав. Завдяки науковому таланту та організаторським здібностям Дмитра Яковича вперше у вітчизняній історіографії підготовлено і видано навчальний посібник "Археологія доби українського козацтва XVI–XVIII ст."

Д.Я. Телегін працював майже до останньої хвилини життя. Ще незадовго до 90-річчя він серйозно опрацьовував проблеми індоєвропейістики. Створив семінар з цієї теми при Центрі пам'ятокознавства НАН України і УТОПІК та Інституті археології. Мріяв видати збірку статей з індоєвропейських досліджень. Працюючи з 1994 до 2009 року на посаді провідного наукового співробітника Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, Дмитро Якович зініціював створення "Лаврського альманеху", організував групу з розробки електронної бази даних пам'яток археології України, вивчав тему зв'язків Києво-Печерської лаври із Запорозькою Січчю.

Наукового доробку Дмитра Яковича могло би вистачити на кілька наукових біографій. Коли помирає людина такого масштабу, вона відходить тільки фізично — його справи, ідеї, відкриття продовжують жити, а пам'ять про нього будуть нести покоління його учнів, колег, охоронців археологічної спадщини.

Вічна пам'ять Вам, Громадянин, Учений, Учитель, Людина!

Від редакційної колегії Олена Титова

Світлої пам'яті Володимира Назарука

13 жовтня 2011 року після тяжкої хвороби пішов з життя Назарук Володимир Миколайович — директор Спеціального науково-реставраційного виробничого управління, голова Ревізійної комісії Товариства.

Народився Назарук В.М. в листопаді 1948 року. Після служби в радянській армії працював у будівельному управлінні тресту "Київміськбуд", отримав освіту в Київському інженерно-будівельному інституті. З вересня 1982 р. працював в реставраційному управлінні Товариства: начальником виробничо-технічного відділу, головним інженером, а з липня 1994 р. і до останнього дня — директором.

Назарук В.М. присвятив все своє коротке життя реставраційній справі. Впродовж 30 років опікувався проблемами збереження пам'яток народної

архітектури. Весь тягар, пов'язаний з підтриманням в належному стані об'єктів Музею народної архітектури та побуту України в умовах вкрай обмеженого фінансування, взяв на себе очолюваній їм нечисленний колектив Управління.

Високий професіоналізм і безмежна відданість улюбленій справі, принциповість і безкомпромісність вирізняли цю чуйну і високоморальну людину серед інших, були підставою для обрання його на VIII і IX з'їздах Головою Ревізійної комісії Українського товариства охорони

пам'яток історії та культури.

Пам'ять про Назарука В.М. назавжди збережеться серед тих, хто його знав і працював з ним.

Головна рада Українського товариства охорони пам'яток історії та культури